ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์ : กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพของตนเองของประชาชนชนบทภาคเหนือตอนบน

ชื่อผู้เขียน : นายเทียน นารินทร์ทอง

ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต : สาขาวิชาการศึกษานอกระบบ

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ :

ผู้ช่วยศาสตราจารย์	ดร. อนุรักษ์ ปัญญานุวัฒน์	ประธานกรรมการ
รองศาสตราจารย์	ดร. ชูเกียรติ ลีสุวรรณ์	กรรมการ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	ดร. พศิน แตงจวง	กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในเรื่อง กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในชนบทภาคเหนือตอนบน มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาถึง บริบทของชุมชนและครอบครัว รูปแบบต่าง ๆ ของพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองและกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในชนบทภาคเหนือตอนบน

วิธีการศึกษาวิจัยเป็นวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการเก็บข้อมูลโดยการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ทั้งที่เป็นแบบทางการและแบบไม่เป็นทางการ การจัดกลุ่มสนทนา ตลอดจนการศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมและเอกสารเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตนเอง โดยมีแหล่งในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือ ผู้นำชุมชน ประชาชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ปฏิบัติงานในชุมชน เป็นต้น โดยใช้ระยะเวลาในการรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม 1 ปี การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธีแยกแยะข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ด้วยการบรรยายเชิงวิเคราะห์ ผลการศึกษาวิจัยสรุปได้ดังนี้

กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่ส่งผลต่อการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในชนบทนั้น มีบริบทของชุมชนเข้ามามีส่วนสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้เพื่อการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในชุมชน โดยเฉพาะการเรียนรู้ในรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ โดยจะมีแหล่งเรียนรู้ที่มีทั้งภายในชุมชนเอง อาทิเช่น ระบบเครือญาติ เพื่อนบ้าน หมอพื้นบ้าน ขนบธรรมเนียมประเพณี และมีแหล่งเรียนรู้ที่นำข่าวสารความรู้ที่มาจากภายนอกชุมชน ซึ่งอาจจะผ่านประชาชนที่เป็นอาสาสมัครหรือสมาชิกขององค์กรด้านสาธารณสุขต่าง ๆ ตลอดจนมีโอกาสได้ติดต่อสื่อสาร การคมนาคมกับคนภายนอกชุมชนและจากสื่อมวลชนต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เกิดรูปแบบของพฤติกรรม

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

การดูแลสุขภาพตนเองทั้งก่อนการเจ็บป่วย ระหว่างการเจ็บป่วยและหลังการเจ็บป่วยที่แตกต่างกัน โดยพฤติกรรมก่อนการเจ็บป่วยจะมีทั้งรูปแบบของการปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันโรคและรูปแบบของพฤติกรรมที่ไม่ได้ป้องกันโรคโดยเฉพาะแต่ผลของการปฏิบัตินั้นสามารถที่จะป้องกันโรคได้ เมื่อมีอาการเจ็บป่วยไม่สบายประชาชนก็จะมีพฤติกรรมระหว่างการเจ็บป่วยที่อาจจะเริ่มตั้งแต่การไม่ปฏิบัติสิ่งใดเลย ปล่อยให้หายไปเอง การปฏิบัติตัวด้วยวิธีต่าง ๆ โดยไม่ใช้ยา การรักษาโดยการใช้ยาทั้งจากการซื้อยากินเอง การใช้ยาสมุนไพร การไปรับการรักษาพยาบาลกับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขทั้งจากภาครัฐและของเอกชนหรือการรักษาแบบพื้นบ้านด้วยพิธีกรรมและทางไสยศาสตร์ ซึ่งพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองระหว่างการเจ็บป่วยของประชาชนนี้ ส่วนใหญ่จะเข้ารับการรักษาตามระบบการแพทย์แผนปัจจุบันก่อน เมื่อผลของการรักษาไม่ได้ผลหรือล่าช้า ประชาชนก็จะกลับมาสู่สังคมการเรียนรู้จากภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ในท้องถิ่น ทั้งในด้านพุทธศาสตร์ ไสยศาสตร์ ตลอดจนกายภาพบำบัด ที่มีใช้อยู่ในชุมชนรับไปปฏิบัติควบคู่ไปกับการรักษาแบบแพทย์แผนปัจจุบัน และเมื่อประชาชนหายเป็นปกติแล้ว ประชาชนก็จะมีพฤติกรรมหลังการเจ็บป่วยที่มีตั้งแต่การปฏิบัติตัวตามปกติเหมือนกันกับก่อนการเจ็บป่วย การปฏิบัติตัวโดยวิธีต่าง ๆ โดยไม่ใช้ยาหรือการรักษาตัวเองต่ออีกระยะหนึ่งจนกว่าจะมั่นใจว่าร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงเหมือนเดิม โดยพฤติกรรมการดูแลสุขภาพตนเองของประชาชนในระยะต่าง ๆ นี้ ก็จะเป็นตัวแบบของการเรียนรู้ทางสังคมที่สำคัญของประชาชนต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

Thesis Title : Social Learning Process Affecting Self-care of the Rural Upper-Northern People

Author : Mr. Tien Narinthong

M.Ed. : Nonformal Education

Examining Committee :

Assist. Prof. Dr. Anurak Panyanuwat	Chairman
Assoc. Prof. Dr. Chukiat Leesuwan	Member
Assist. Prof. Dr. Phasina Tangjuang	Member

Abstract

The impact of social learning process affecting self-care of the rural upper-northern people was aimed to study the context of community and family patterns related to self-care and social learning process of rural villages.

This qualitative research employed participant observations, formal and informal interviews, focus group discussion and documentary analysis to collect data. The main sources of information were the community leaders, people, village health volunteer and various officers of concerned agencies who worked in the sampling area. The researcher spent one year to conduct a field study, then all data were grouped, analysed and interpreted respectively. The findings of this study were as follows:

Social learning process that affected self-care of rural villagers was indicated by the rural community context. Their informal learning resources were found from their relatives, neighbours, village herbal doctors within their typical cultural constraints. Their information and news about modern treatment were found from outside their communities, such as nonformal education

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved

for health care practising. Both informal learning and nonformal educational contents for health care helped creating self-care patterns among the villagers within their community.

The self-care patterns migth be classified into 3 categories: (1) normal stage ; (2) during sickness stage; and (3) post-sickness stage. At the normal stage, the villagers practiced their treatment for preventive purpose. During a sickness stage, the villagers practiced in various styles, for example, they went to see modern doctors at the initial style, and then, they would go to see their village herbal doctors if the modern treatment did not satisfy them. At the post-sickness stage, the villagers would return to practice in a similar way of the normal stage without using any medicine until they felt healthy. The self-care of the people at different stages could be regarded as a social learning process in rural areas.

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved